

POLÍTICA ECONOMICA I CRISI COVID-19

Aula d'Extensió Universitària UPF Arenys de Mar

Miquel Rubirola i Torrent

4 de maig de 2021

Nota: El text que segueix reproduïx quasi literalment la lectura de la conferència i té, per tant, aquesta característica d'oralitat.

Bona tarda,

Permetin-me que les primeres paraules siguin de cordial salutació a tots vostès i, alhora, d'agraïment a la senyora Mercè Cussó i als membres de la Junta que ella presideix per convidar-me a participar en aquesta videoconferència.

Dividiré la meua exposició en tres grans apartats i faré una reflexió final. En el primer apartat explicaré les característiques específiques de la crisi econòmica i social que patim arran de la Covid-19. En el segon apartat esmentaré les mesures de política econòmica que diversos països, entre ells Espanya, han adoptat per combatre la crisi. I en el tercer comentaré les polítiques de la Unió Europea i faré una especial referència als fons comunitaris anomenats *Next Generation European Union*. La reflexió final versarà sobre la necessitat d'establir un nou contracte social que superi les dificultats del capitalisme de mercat en el context de la globalització i el canvi climàtic.

1.- Característiques de la crisi Covid-19 i les polítiques econòmiques adients.

Aquesta és la primera pandèmia sanitària mundial que ha comportat paralitzar amb molta intensitat gairebé totes les branques de l'activitat econòmica utilitzant diversos graus de confinaments, limitacions de mobilitat internacional i estatal; i reduccions sectorials i horàries. Tinguin vostès en compte que això no s'havia esdevingut en tan major escala en cap de les cinc pandèmies més intenses que han afectat la humanitat en els últims 1.500 anys: des de la pesta negra del segle VI a

l'anomenada grip espanyola a inicis del segle XX dels anys 1918 al 1920.

Per comprendre la característica diferencial d'aquesta crisi de la Covid-19 hem d'esmentar que l'obligada reclusió social, total o parcial, en les activitats econòmiques no essencials ha comportat un xoc negatiu molt intens tant per la banda de la oferta de productes i serveis com pel cantó de la demanda agregada de l'economia. Aquest doble xoc intens i negatiu de contracció de l'oferta i de la demanda enregistrat al mateix temps no es superarà del tot fins que no s'assoleixi la immunitat universal via una vacunació efectiva.

La immunització a gran escala és un bé públic mundial que hauria d'estar a l'abast de tothom si volem preservar la salut i si volem que l'economia es vagi recuperant poc a poc. Quan més ràpida i més efectiva sigui la vacunació menys dany es continuarà enregistrant a l'economia. Accelerar la vacunació és una eina de política econòmica veritablement eficient que ara la humanitat pot tenir a l'abast si es concentren les polítiques de vacunació imprescindibles. Malauradament l'ONU no té prou poder polític com per garantir l'efectiva vacunació en els països menys desenvolupats.

Un segon tret específic d'aquesta crisi que cal remarcar és que el combat contra la pandèmia ha deixat a les persones i a les empreses sense ingressos no pas a causa dels seus errors de gestió o de la seva poca capacitat de competir en el mercat econòmic sinó a causa dels confinaments i de les limitacions horàries i sectorials imposades per els governs. Aquest fet distintiu de la crisi provocada per el coronavirus Sars-CoV-2 fa que aquesta crisi sigui completament diferent a la Gran Depressió de 1929 i a la Gran Recessió iniciada el 2008; crisis ambdues on si fou possible identificar els diversos responsables directes de la crisi.

A la Gran Recessió iniciada el 2008 no hi va haver-hi un doble xoc simultani d'oferta i de demanda. Aleshores, foren els actius immobiliaris tòxics els qui varen infectar el sector financer responsable directe de l'existència d'aquests actius tòxics. La fallida financera és va estendre ràpidament a l'economia productiva i va contaminar tot el creixement. A Espanya aquella crisi iniciada el 2008

va durar més de sis anys i va tenir una forma gràfica de W (doble V baixa). En canvi, en el primer any de crisi Covid-19 la forma gràfica ha estat la de una L en la que el traç horitzontal encara va caient cap avall en alguns àmbits de l'economia. Quan alguns sectors de l'economia ja s'han gradualment recuperant de la crisi la gràfica va agafant una forma de K; és a dir, després de caure cap avall, sobretot durant el confinament obligatori, alguns sectors productius ja han començat a anar cap amunt però d'altres activitats continuen cap avall o amb molt poca recuperació.

En qualsevol cas, més enllà de les gràfiques que ens serveixen per dibuixar les crisis, la provocada per la Covid-19 és molt més profunda en la seva destrucció econòmica en termes de baixa del Producte Interior Brut i d'augment de l'atur que la crisi financera iniciada el 2008. Per radiografiar una mica més aquest impacte de la pandèmia sanitària actual constatem que als països occidentals al voltant d'un 60% de les persones que han rebut un o altre tipus d'ajut públic són persones que abans d'aquesta crisi mai no havien precisat rebre cap ajut governamental.

En les lectures i el seguiment que vostès fan d'aquesta crisi de la Covid-19 hauran constatat que gairebé tots els governs, amb major o menor encert i convicció, han reaccionat mirant d'aplanar la corba epidemiològica i han intentat, alhora, mantenir hibernada l'economia. S'ha intentat minimitzar la destrucció del teixit productiu i el patiment social equilibrant les mesures de confinament i de reducció de la mobilitat amb les necessitats de l'economia. Però no tots els governs han tingut prou clar un fet fonamental: atès que són els governs els qui estableixen la prohibició d'anar a treballar això comporta que són els mateixos governs els qui han de fer-se càrrec de les conseqüències d'impedir que els ciutadans surtin al carrer a guanyar-se la vida. És a dir, en aquesta pandèmia no és una responsabilitat dels ciutadans ni dels empresaris privats evitar que cap treballador perdi el seu salari i que cap empresa no faci fallida per causa de la crisi. Sostenir als afectats per la crisi és una obligació dels governs i ho es també dels diputats parlamentaris en els estats democràtics.

La característica bàsica d'aquesta crisi motivada per el doble impacte d'oferta i de demanda fa imprescindible que s'arbitrin ajuts directes a fons perdut per a famílies, autònoms i empreses. Altres eines de política econòmica com ara oferir moratòries en el pagament a la seguretat social, diferir el pagament de la renda, rebaixes en el lloguers o concedir préstecs bancaris a retornar són polítiques necessàries però no són la solució més adient atès que els governs obliguen al confinament i son ells els qui fixen les limitacions. Acordar concedir un préstec a un autònom o a una empresa en concepte d'allò que no s'ha produït, ni es produirà, ni es podrà recuperar mai, està mancat de significat econòmic. La causa de la crisi no fou una prèvia manca de liquiditat de les empreses; no fou una manca de fluxos financers que es pot solucionar via la concessió d'un préstec.

Nogensmenys, dit això, és ben cert que si aquests préstecs concedits per el sistema bancari són avalats per l'administració de l'estat el risc financer per a qui signa el préstec i no el pot retornar és un risc menor però no per això adquireix significat la formula del préstec. I quan els titulars dels préstecs no puguin retornar-los només es podrà salvar l'empresa afectada si s'estableixen quitances o si es fa una anul·lació del deute. Solucions ambdues que comporten costos que hauran d'assumir les entitats financeres o bé les entitats públiques que han avalat el préstec.

En tot cas, allò que cal destacar és que per aplicar la política econòmica adient imprescindible per afrontar la crisi de la Covid-19 s'ha hagut de trencar amb un tabú mental molt arrelat en el discurs predominant entre els economistes a les darreres dècades. Aquest tabú es fonamenta en la convicció que l'economia només pot funcionar si es respecta la lògica del mercat i si s'aplica una doctrina ortodoxa en política econòmica que exigeix tenir pressupostos sempre equilibrats i que reclama la contenció de l'endeutament públic.

La ruptura d'aquesta ortodòxia basada en el fonamentalisme del mercat autoregulat ha permès que tant la política monetària com la política fiscal hagin assolit nivells desconeguts fins ara. S'han aplicat programes de suport massiu a l'economia assumint fins i tot nacionalitzacions d'empreses, entrada de diner públic en el capital de

les empreses privades i la hisenda pública s'ha fet càrrec d'una gran part dels costos salarials de les empreses castigades per la crisi. S'han posat també en marxa ajuts per intentar sostenir els col·lectius socials més vulnerables.

Mai a la història econòmica recent la despesa pública havia crescut amb tanta magnitud i amb tanta velocitat com ho ha fet en el decurs dels darrers catorze mesos. Els governs han iniciat, així, un camí que si be mena directament a un alt nivell d'endeutament públic i a posteriors ajustos en els pressupostos públics, aquest camí constitueix l'única resposta possible a la decisió inevitable de confinament i distanciament social obligatori. La discussió sobre la inflació que probablement causarà l'endeutament públic i l'emissió de moneda a càrrec dels bancs centrals i la disputa sobre com s'hauran d'equilibrar els pressupostos quan l'economia es recuperi ja be sigui en forma d'augment d'impostos o be a base de retallades o d'ambdues coses al mateix temps, son discussions i disputes que a dia d'avui estan congelades. Disputes hivernades, que no vol dir que no siguin importants qüestions que ens esperen a la cantonada quan arribi la plena recuperació econòmica.

Feta aquesta introducció on he destacat les característiques més específiques d'aquesta crisi, passo ara a explicar:

2.- L'actuació dels governs occidentals, entre ells l'espanyol, en el combat contra la crisi Covid-19.

Disposem d'estudis solvents - del Fons Monetari Internacional, de l'Institut Bruegel i del grup d'opinió i reflexió en economia política EuropeG de la Universitat de Barcelona que dirigeix l'exconseller d'economia de la Generalitat, el professor Antoni Castells; entre d'altres estudis- que ens permeten comparar l'esforç que en el primer any de pandèmia els països occidentals han fet per combatre la crisi quan han intentat preservar les seves economies. Aquest primer any es compta des de finals de març de l'any passat 2020 a finals de març d'aquest any 2021. Aquests estudis ens diuen quins foren els tipus d'ajuts que els governs varen establir per combatre la crisi i mesuren el

pes de la despesa total per combatre la crisi en relació a la riquesa que un país produeix en un any; és a dir, mesuren la despesa pública contra la crisi en termes de percentatge sobre el Producte Interior Brut, que partir d'ara esmentaré amb el nom de PIB.

L'esforç dels governs es pot agrupar en tres grans grups de polítiques econòmiques. Un grup és el que s'anomena impuls fiscal. Aquest grup compren la despesa mèdica, que en el cas espanyol és la despesa transferida a les CCAA i un fons de contingència en el Ministeri de Sanitat; els imports en expedients de regulació, els coneguts Erto, i els imports en altres compensacions d'activitat derivades del confinament.

Un segon grup de polítiques econòmiques el constitueix els impostos anul·lats o ajornats i també els imports de les cotitzacions a la seguretat social aplaçats. I finalment, un tercer grup, que compren la injecció de liquiditat en línies de crèdit o mitjançant avals.

La primera conclusió d'aquests estudis és que els Estats Units han mobilitzat recursos fins al 25% del seu PIB. Gran Bretanya hauria mobilitzat ajuts a la seva economia de l'ordre del 12,5% del PIB. Alemanya, el país de la Unió Europea que més ajuts ha concretat, ho ha fet en un 9% del seu PIB i amb l'ajut comunitari dels fons europeus que han de venir, dels quals parlaré més endavant, l'ajut pot arribar a un 10% del PIB. A Espanya l'esforç ha estat de l'ordre del 4,2% del PIB i sumant-hi a aquest seu esforç propi els ajuts comunitaris que hom preveu que vindran l'esforç seria del 6,2% PIB.

Aquestes xifres ens diuen que els Estats Units han fet un esforç que és el doble del de Gran Bretanya i que l'esforç del Regne Unit és quasi el d'Alemanya i Espanya sumant-los tots dos. Si bé en l'àmbit de l'estat del benestar la UE oferirà uns ajuts percentuals superiors als ajuts nord-americans -ja que aquest àmbit és molt més precari als Estats Units- en conjunt, però, la despesa aprovada pels EUA és un 200% superior a la de la Unió europea. Encara que l'economia dels EUA és un 72% més gran que l'economia de la de la UE i exigeix més esforç per a la recuperació econòmica, les xifres indiquen que els ajuts europeus són molt inferiors en percentatge al PIB respecte als ajuts dels Estats Units. El mes de març els Estats Units ja varen mobilitzat quasi 2 bilions de dòlars i ara el president Joe Biden ha anunciat quasi 4 bilions

més d'ajuts a l'economia: 2 bilions per infraestructures i quasi 2 bilions en ajuts directes a les famílies. Si el Pla de Biden és aprovat per el Congrés i el Senat una família de 2 pares i 2 fills cobraria 7.200 dòlars al mes.

Veus autoritzades apunten que els estímuls dels EUA faran créixer més l'economia europea de manera indirecta que no pas els propis fons *Next Generation* dels quals els parlaré més endavant. Els països europeus que més es beneficiaran de la recuperació de l'economia nord-americana seran, lògicament, aquells que més exporten als Estats Units, entre ells Alemanya.

Com els deia, els estudis que els comento ens indiquen que a l'Estat espanyol l'impuls fiscal en relació al PIB ha estat al voltant de la meitat del que ha fet Alemanya i clarament inferior al de França. A més, en el grup dels ajornaments d'impostos i cotitzacions a la seguretat social Espanya també ha quedat molt per ensota de la mitjana europea. En el grup d'ajuts directes - que com he explicat és la única fórmula que pot ajudar de debò a facilitar la supervivència de les empreses i, sobretot, la de les petites i mitjanes empreses i des autònoms - en aquest àmbit, els ajuts directes d'Espanya han fet molt curt. En altres països europeus, els expedients de regulació temporal d'ocupació, els Erto, han estat de major quantia percentual que a Espanya. També les mesures de política econòmica han estat més efectives en altres països europeus perquè s'ha complementat els Erto amb un ajornament generalitzat d'impostos.

Autoritats acreditades del Fons Monetari Internacional, de la pròpia Unió Europea, i del mateix Banc d'Espanya han constatat la insuficient quantia d'ajuts directes del govern espanyol a les empreses i als autònoms. També han constatat el retard en el cobrament dels Erto, fet que ha afectat molt negativament als potencials receptors dels ajuts. Cal tenir en compte que en una crisi econòmica de gran calat com ho és aquesta de la Covid-19, el temps polític té major importància vital que el temps mesurat en el rellotge. I com, vostès saben, el fet que els ajuts arribin tard pot comportar que quan s'han acabat els tràmits burocràtics, aquella activitat ja hagi hagut d'abaixar la persiana.

Dels estudis que els comentem se'n deriva una conclusió malaurada: la resposta del govern d'Espanya a la crisi de la Covid-19 ha quedat molt lluny de l'esforç que han fet altres països europeus en termes relatius a la seva riquesa econòmica; en termes de percentatge sobre el PIB. I Espanya ha fet molt curt sobretot en ajuts directes que són els que es requereixen per evitar la destrucció progressiva del teixit productiu.

Aquesta poca encertada política econòmica del govern espanyol en termes comparatius amb altres països europeus s'ha volgut explicar en base a l'alt nivell d'endeutament públic de l'estat espanyol abans de l'arribada de la crisi. Entorn a aquesta explicació voldria fer un aclariment. Un aclariment que no es basa només en dir que Itàlia està més endeutada que Espanya i, tanmateix, ha fet més esforç respecte al seu PIB. L'aclariment que vull fer és més substantiu.

Es important deixar clar que el deute públic no va provocar la crisi del 2008. Abans del rescat bancari de l'any 2009 les xifres del deute públic espanyol eren molt discretes; eren a l'entorn d'un 50% del PIB a data octubre de 2008. Fou la crisi del sistema financer la que va comportar un rescat que va crear un enorme deute públic del qual uns 52.000 milions d'euros no s'han recuperats encara a dia d'avui. Fou aleshores per mor del rescat bancari quan l'endeutament públic es va disparar. Després del rescat bancari, a data gener de 2015, el deute públic espanyol era del 100,7% del PIB. (1.023 bilions). I he de destacar també que abans de la crisi de la Covid-19 el deute públic va tancar el 2019 amb 1,18 bilions d'euros, que equivalen al 85,5% del PIB; és dir que la crisi de la pandèmia sanitària del coronavirus va arribar quan l'endeutament públic era molt elevat però quan era menor en termes de percentatge sobre el PIB respecte al 2015.

I val la pena recordar també que les comunitats autònomes i els ajuntaments havien reduït i no pas augmentat el seu grau d'endeutament en el moment de l'arribada de la Covid-19. El problema de l'endeutament públic espanyol rau més en l'administració central de l'estat que no pas en les comunitats autònomes o en els ajuntaments.

Una vegada fet aquest aclariment sobre el deute públic espanyol el meu parer és que si volem trobar una explicació al per què el govern espanyol és el govern que ha respost pitjor a la crisi en termes

comparatius amb altres països europeus, el meu parer, dic, és que l'explicació l'hem de cercar en l'àmbit de la política que és sempre l'àmbit decisiu en temps de dures crisis. Espanya té una greu crisi política per causa del fracàs del model polític de la Constitució del 1978, un model de despesa pública descentralitzada però de recaptació fiscal centralitzada, model que es incapaç d'articular-se adequadament amb les Comunitat Autònomes, sobretot amb les més dinàmiques.

Espanya no és un Estat federal. A la RFA els Länder tenen capacitat legislativa i fiscal significativa. I els centres institucionals de poder estan més repartits: Frankfurt té la seu del Bundesbank i Bonn la seu de l'Autoritat Alemanya de la Competència. "Espanya és capital París" com ha escrit l'economista Germà Bel. I si no volem fer la comparació amb Alemanya perquè és massa agosarada recordem que Itàlia no té aquesta crisi institucional com si te malauradament Espanya. Itàlia i Espanya si comparteixen un altre factor negatiu que és també important: la crisi ha arribat en aquests països en plena inestabilitat política, inestabilitat que s'han mantingut en tot el decurs de la pandèmia i que encara persisteix a dia d'avui sobretot a Espanya. Que l'àmbit de la política és un àmbit fonamental per a l'economia és un constatació que també es palesa en el model institucional de la Unió Europea. Paso ara a comentar aquesta qüestió.

3.- Les mesures de política econòmica i monetària de la Unió Europea.

Com vostès saben, a la Unió Europea no hi ha veritable govern federal europeu i la Comissió Europea no és un govern elegit democràticament amb vot directe dels electors. Aquest fet s'ha mostrat de vital importància en el cas de les vacunes que com he dit és la primera i més important eina de política econòmica per a la sortida de la crisi. Els Estats Units han pogut avançar més ràpidament en la vacunació perquè el govern federal es va implicar a fons en aquesta qüestió fonamental. El govern federal nord-americà va arriscar centenars de milions de dòlars en la investigació de vacunes i en la fabricació industrial fins arribar a implementar la llei de defensa nacional. Aquesta llei va obligar les empreses no farmacèutiques a prioritzar les

demandes de les farmacèutiques per davant de les comandes dels seus propis clients. A més, el govern federal dels Estats Units va manifestar que es feria càrrec de les reclamacions judicials davant els tribunals contra les farmacèutiques que produeixen les vacunes si per causa de reacció negativa a les vacunes es presentaven aquelles reclamacions. Als Estats Units ha funcionat una col·laboració públicoprivada que és essencial per remuntar les crisis.

En contrast amb el govern federal nord-americà a l'inici de la pandèmia la Comissió Europea es va comportat com un client que regateja, que negocia preus a la baixa amb els fabricants, fet que va allargat el procés de contractació de les vacunes. El govern de la Unió Europea no es va implicar a fons en el finançament de la investigació, ni en el procés industrial de fabricació de vacunes. La conseqüència d'aquesta inicial opció política de la Comissió és que els governs de Gran Bretanya i dels Estats Units havien administrat aproximadament el triple de dosis que a França o a Alemanya a finals del mes de març d'enguany. A Gran Bretanya està vacunada més de la meitat de la població i la meitat d'aquesta meitat ja ha rebut la segona dosi. S'estima que la vacunació al Regne Unit ha evitar la mort de 6.000 persones. Gràcies a la vacunació s'estima, també, una recuperació addicional del PIB britànic de 34.000 M€ (1,5 punts percentuals), recuperació que podria generarà uns 13.000M€ addicionals d'ingressos fiscals.

Quan parlem de la vacunació a Europa hem de recordar que la Comissió Europea va signar el primer contracte amb Pfizer-BioNtech el dia 20 de novembre de l'any passat i que aleshores fou quan va assumir fer-se responsable davant els tribunals de potencials conseqüències reactives a les vacunes. També en aquella data la Comissió Europea va deixar de posar el preu de compra com una prioritat absoluta.

Més enllà de la qüestió de la qüestió de la vacunació la manca d'un govern federal europeu fort pesa negativament en la política econòmica i també en la política fiscal europea. Per explicar-ho a tall d'exemple farà servir el contrast respecte a quan sí que hi ha un potent govern federal. Als Estats Units, Califòrnia és un estat més ric i

competitiu que l'estat vehí d'Arizona. Arizona importa de Califòrnia part del que consumeix. Això genera un flux de diners constants des d'Arizona cap a Califòrnia, flux que empobreix el primer estat i enriqueix el segon. Els Estats Units tenen un govern federal potent que en una crisi gastarà molt més diners a Arizona que no pas a Califòrnia, tant en inversions com en despesa en forma de subsidis, atur, etc. I el govern federal recaptarà més impostos dels californians, ciutadans més rics que els d'Arizona. A més, per pagar una part de la despesa, el govern federal s'endeutarà i els costos d'aquest deute es repartiran entre els dos estats i els ciutadans de Califòrnia en pagaran una proporció superior. Aquesta situació de solidaritat fiscal no es pot produir entre els estats membres de la Unió Europea. Alemanya no és directament solidària amb França. La conclusió és clara: la diferència fonamental entre els Estats Units i la Unió Europea és política i rau en el govern federal. És una diferència que va més enllà de quins partits polítics governen en cada etapa històrica.

Això que els explico té molta importància en l'àmbit de la política fiscal i també en el de la política monetària. La manca d'un govern federal fort a la UE té encara major importància a la eurozona ja que no es poden corregir els desequilibris que ha creat la introducció d'una moneda única, l'euro. No tenim un govern amb una moneda com ara el govern federal dels Estats Units té el dòlar si no que tenim 19 Estats membres de la UE amb les seves polítiques fiscals específiques cada un pel seu compte, però tanmateix tots tenen una única moneda, l'euro. Això és una incongruència. Una unió monetària precisa d'una unió fiscal i una unió fiscal requereix una unió política en forma de govern federal.

El gran problema de l'euro és que en el moment de la seva creació l'any 1999 i la posta en marxa de bitllets i monedes el 2002 es va subestimar la importància del tipus de canvi monetari en les relacions comercials. Quan existia la pesseta comprar productes alemanys resultava molt car per els espanyols; quasi impossible atès el tipus de canvi de pessetes a marcs alemanys. L'economia espanyola importava pocs productes estrangers. En canvi, per a molts europeus resultava a compte comprar productes espanyols. Per tant, a Espanya entraven més diners que no pas els diners que sortien. La balança comercial era favorable a

Espanya i els governs espanyols podien establir el tipus de canvi que consideressin convenient i àdhuc si era necessari podien devaluar la pesseta. Establir el tipus de canvi més favorable per a la seva moneda és que el ara fa el govern xinès respecte al dolar nord-america.

A l'inici de l'euro i fins que va arribar la crisi de l'any 2008 es va defensar la utilitat de la moneda única, de l'euro, amb els arguments següents: evitar la volatilitat de la pesseta, controlar la inflació i poder accedir al crèdit internacional via llibertat de moviment de capitals i via Banc Central Europeu, el BCE. Però no es va valorar prou l'efecte negatiu de les balances comercials desequilibrades que he esmentat. Un cop desapareguda la diferència entre el tipus de canvi de les monedes, els productes espanyols ja no resulten barats per els europeus de la mateixa manera que els productes alemanys ja no resulten tant cars com quan la moneda era la pesseta. Tots els estudis existents demostren que si bé Alemanya fa quaranta anys que exporta més que no pas importa, amb la moneda euro l'avantatge per a Alemanya ha estat espectacular. I a l'inversa. Itàlia que era abans de l'euro un país netament exportador ara és el país que menys avantatges ha tret de l'euro.

El problema bàsic de la zona euro és que els mecanismes fiscals que són imprescindibles en una unió monetària no existeixen. I, per cert, permetin-me que em desfogui una mica: aquells països del centre i nord d'Europa que com Alemanya, Holanda, Àustria, o Finlàndia critiquen durament les conductes dels habitants dels països del Sud haurien d'abaixar la veu doncs ells gaudeixen dels avantatges que els ha aportat l'euro. També caldria que activin el seu calvinisme i el seu luteranisme i en lloc de criticar als altres països menys austers, no haurien de permetre que els seus governs practiquin dumping fiscal. És amb impostos molt més baixos respecte a la mitjana europeu com també atreuen les seus de les empreses als seus països, que són quasi paradisos fiscals. És ben cert que nosaltres, els del Sud, no apliquem gens bé les regles de l'economia política i malauradament a Espanya els governs no aconsegueixen quadrar els números del pressupost ni quan l'economia té creixement econòmic doncs continuem amb dèficit pressupostari i amb endeutament creixent . Ara bé, dit això, els autoanomenats països "frugals" són els qui s'oposen sistemàticament a

ampliar el pressupost de la Comissió de la Unió Europea. I amb pocs diners, el govern europeu no pot anar gaire lluny. Quan d'aquí pocs minuts expliqui el Fons de Recuperació de nom *Next Generation* que ara la Unió Europea està posant en marxa tindrem una altra imatge més positiva de la Unió Europea però malauradament és una imatge circumstancial; és una imatge només pensada per lluitar contra la Covid-19. No és una reforma estructural de l'arquitectura institucional de la Unió Europea.

Pel que fa a la política monetària la Unió Europea, com vostès saben, compta amb un banc central emissor de l'euro, el Banc Central Europeu, el BCE. El BCE té per missió controlar la inflació i no pas instrumentar la política contra l'atur i fomentar directament el creixement de l'economia.

El BCE ha posat sobre la taula quasi 2 bilions d'euros en un programa específic de compra de deute públic i privat que té per objectiu injectar recursos a l'economia i facilitar el finançament dels estats de l'eurozona. Malgrat aquest paper positiu del BCE en la compra de deute públic la lluita contra la greu crisi de la Covid-19 requereix anar més enllà; requereix, al meu entendre, que els deutes dels països amb el BCE es transformin en inversions a llarg termini en lloc de pagaments al banc central obligats per el retorn del deute. Aquest passat mes de febrer un centenar d'economistes i polítics de renom varen demanar fer un nou contracte entre els Estats membres i el BCE que consistiria en el següent: el BCE es comprometria a condonar el deute públic que posseeix o bé a transformar-lo en deute perpetu sense pagament d'interessos; i, en contrapartida, els Estats es comprometrien a invertir les mateixes quantitats en la reconstrucció ecològica i social d'Europa. Aquestes quantitats del deute públic que podrien ser invertides assoleixen ja 2.500.000 milions d'euros, 2,5 bilions d'euros. El 25% del total de l'endeutament dels països europeus és en mans del BCE en forma de bons del Tresor públic. Els arguments d'aquests economistes es basen en el fet que un banc central pot operar amb capital propi negatiu sense cap dificultat de solvència. Un banc central no té por a perdre els seus diners. Fins i tot un banc central té capacitat per crear diner per a compensar aquestes pèrdues.

Aquesta proposta de condonació del deute públic va suscitar controvèrsia jurídica i no pas controvèrsia econòmica ja que la proposta tècnica té caràcter factible; es pot fer aquesta condonació de deute per part d'un banc central. La controvèrsia jurídica es produeix perquè els qui varen formular la proposta creuen que la condonació de deute no està explícitament prohibida per el Tractats de la Unió Europea. I consideren que condonar deutes a canvi d'inversions té empara en el Protocol nº 4 Annex de Tractat de funcionament de la Unió Europea. En contra d'aquesta afirmació els màxims responsables del BCE varen respondre immediatament afirmant que el Tractat de la UE no permet fer servir la màquina d'imprimir bitllets per finançar la despesa dels Estats. Fer-ho seria il·legal, diuen els màxims responsables del BCE.

El meu parer es que la crisi de l'euro de 2012 ja va palesar un fet essencial: la Unió Europea no es pot permetre el luxe de trobar-se permanentment bloquejada per les seves pròpies normes que sostenen una arquitectura institucional deficient. Entre altres coses les normes de la política comunitària comuna exigeixen gairebé sempre la unanimitat dels 27 estats de l'Unió i no contempen adoptar acords per majoria democràtica. Aquesta exigència d'unanimitat absoluta impedeix combatre les crisis amb rapidesa. La crisi de la Covid-19 ha fet encara més evident que l'Unió Europea ha de caminar cap a un govern federal democràticament elegit amb plenes facultats polítiques, monetàries i fiscals o be la supervivència de l'Unió Europea com a ens polític serà més severament qüestionada.

He cregut imprescindible situar-los a tots vostès en el context del que pot fer i no pot fer el govern de la Unió Europea i el BCE perquè considero que aquesta informació permet entendre més be els problemes que té la Unió Europea per combatre les grans crisi econòmiques. Permet comprendre millor quines són les limitacions institucionals que tenallen les accions dels dirigents comunitaris. No és només una qüestió de categoria dels líders polítics europeus.

Paso ara a explicar:

4.- Els Fons de Recuperació de l'economia europea. Els anomenats fons *Next Generation*.

Entre el mes de març i el mes de juliol del 2020 els dirigents de la Unió Europea varen començar a parlar de fer un canvi de rumb en les polítiques vigents des de l'anterior crisi del 2008 i del Pla d'Austeritat imposat el 2010. En plena pandèmia, el juliol de l'any passat, es va suspendre el Pacte de l'Estabilitat aixecant els límits del deute públic i també els límits establerts per el dèficit públic. Després es va aprovar el Marc Financer Plurianual 2021-2027 que determina les línies mestres del pressupost comunitari amb un volum d'1,074 bilions d'euros. D'aquest acord destaquen els 100.000 M€ en el Instrument Europeu d'Ajut Temporal per atenuar els riscos de la desocupació (SURE); 240.000 M€ per a sanitat a través del Mecanisme Europeu d'Estabilitat (MEDE) i 200.000 milions més del Banc Europeu d'Inversions per a finançar de les empreses. D'aquest conjunt d'ajuts possibles, Espanya només ha presentat peticions per els recursos SURE per finançar els Erto per valor d'uns 20.000 M€. Però de la resta d'ajuts no s'ha demanat ni un euro ni tant sols del recursos MEDE per a la sanitat. El MEDE podia proporcionar a Espanya fins a 24.000 M€ amb un estalvi per interessos de 1.300 M€ però el govern espanyol no vol assumir els controls que imposen els fons MEDE.

Després dels primers acords del 21 de juliol de l'any passat finalment, el dia 14 d'abril, només fa divuit dies, la Comissió Europea va aprovar definitivament el Pla anomenat *Next Generation Europea Union* per import de 750.000M€ (a preus de 2018). Aquesta potencial injecció de diners de 750.000 M€ equival a l'11% del PIB de la Unió Europea. Els diners s'aniran lliurant als 27 governs europeus en un 70% del total fins a finals del 2023, i el 30% restant es distribuirà a partir del 2023. Un 52% d'aquest de l'import total, uns 390.000 M€ es concedirà als estat membres en forma de d'ajuts directes sense obligació de retornar els imports rebuts. El 48% restant, uns 360.000 M€ es concreta en forma de préstecs a retornar.

Per valorar la importància de la xifra de 750.000 M€ cal recordar que abans de la pandèmia sanitària el Tribunal de Comptes de la Unió Europea ja indicava a l'any 2018 una necessitat mínima de entre

300.000 i 400.000 milions d'euros d'inversió addicional només per finançar la transició ecològica a Europa. Amb l'arribada de la pandèmia sanitària el Parlament europeu va establir les necessitats del rescat en 2 bilions d'euros i la xifra final s'ha establert en menys de la meitat, en 750.000 milions d'euros.

Cal destacar que els diners s'obtindran via endeutament en els mercats de capitals a retornar al llarg de 38 anys. Serà una emissió de deute comunitari sense precedents a la història europea, deute que hauran d'anar pagant les noves generacions.

Per finançar els ajuts directes a no retornar per import de 390.000 M€ s'ha previst establir quatre nous impostos però a dia d'avui no hi ha consens en el si del 27 membres. S'ha parlat de quatre noves figures impositives comunitàries que gravarien les activitats digitals (tassa Google); les transaccions financeres (tassa Tobin); la producció de carbó; i a les emissions contaminants. Es va calcular que aquests nous impostos aportarien 14.000 milions d'euros a l'any, càlcul optimista des del meu punt de vista doncs són impostos de difícil recaptació. La resta dels diners no recaptats els aportarien els països membres amb contribucions al pressupost comunitari.

Quan parlem d'aquests fons de la Unió Europea hem de tenir ben clar que els diners són per a la reconstrucció econòmica i no pas per ajudar als sectors més afectats per la pandèmia. És a dir, els *Next Generation* no són ajuts a curt termini per salvar empreses afectades per la crisi de la Covid-19. Són aportacions financeres a mitjà i llarg termini destinats a la transformació, la reforma i la reconstrucció de l'economia europea.

El Pla de Reconstrucció *Next Generation* pivota sobre tres grans eixos: la transició ecològica, la transformació digital, i la cohesió social i territorial. La Unió Europea ha donat unes directrius que deixen ben clar que un 37 % dels diners que rebin els estats membres s'han de destinar a inversions en transició energètica; un 20% en transformació digital i el 43% restant a finalitats més genèriques però orientades a la transformació de l'economia i de la societat.

Per primera vegada en la seva història la UE es proposa ajuts per a una transformació profunda de la indústria, un sector que fins ara estava

subjecte a regles de la competència i per això no rebia ajuts. La Unió Europea sembla disposada a que la indústria europea no quedi despenjada de la cursa que han emprès la Xina i els Estats Units.

Acabo aquesta referència als fons de Recuperació de la Unió Europea recordant que cada un del 27 parlaments dels estats membres han d'aprovar els seus plans. En aquest moment hi ha 8 estats membres que encara no els han aprovat. Una vegada tots els estats membres hagin lliurat el seu plans, la Comissió Europea disposa de dos mesos per a la seva avaluació, i a continuació el Consell Europeu ha de pronunciar-se en el termini d'un mes. Malgrat que la Comissió Europea té 100 persones dedicades en exclusiva a l'avaluació del projectes no sembla seriós afirmar que els fons arribaran abans de finals del mes de juliol. Els ajuts financers es concediran a partir d'un consens del 70% entre els estat membres.

Parlem ara de les decisions que ha adoptat el govern espanyol per accedir als fons *Next Generation*.

5.- El govern espanyol i els fons *Next Generation European Union*.

Del totals de 750.000 M€, uns 140.000 podrien arribar a l'Estat espanyol segons si s'aproven els projectes que es presentin i si es fan les profundes reformes institucionals que exigeix la Comissió Europea. D'aquest import 72.700 M€ serien en ajuts directes i 67.300M€ en forma de préstecs. Espanya és un dels estats membres més potencialment afavorits per els fons *Next Generation*.

El govern espanyol ha anunciat el compromís d'afrontar i concretar amb resultats tangibles les tres grans reformes que exigeix la Unió Europea sense dur a terme les quals Espanya no tindria accés als diners dels fons *Next Generation*. Son reformes de gran calat. S'ha de modificar l'actual sistema fiscal impositiu espanyol. S'ha de regular el mercat de treball i, finalment, s'ha de transformar el sistema actual de pensions. També el govern espanyol ha d'activar la reforma digital de l'administració pública.

El document presentat a Brussel·les el passat divendres dia 30 d'abril es titula "Plan de Recuperación, Transformación y Resiliencia: España Puede". És un document de 232 pàgines i té 2 Annexos. En aquest document es defineixen 4 grans eixos d'actuacions, agrupats en 10 palanques per el futur creixement de l'economia espanyola per valor de quasi 73.000 M€ en ajuts directes per el període 2021-2023. Un 40% d'aquest total es dedicaria a encaminar la producció cap a l'economia verda. Quasi un 30% a la transformació digital, 17% a la recerca, innovació, ensenyament i formació professional i la resta, un 13%, a la cohesió social i territorial.

Aquestes propostes del govern espanyol són coincidents amb els objectius de Brussel·les però la dificultat per obtenir els fons rau en les obligades reformes institucionals que ja he esmentat- fiscal, laboral, pensions- i, també, en els dubtes entorn a com el govern espanyol seleccionarà el projectes; com tramitarà els projecte seleccionats i com s'executaran aquests projectes. Espanya en els darrers sis anys, 2014-2020, només ha esta capaç d'executar un 35 % del total dels fons que se li varen assignar via FEDER (Fons Europeus de Desenvolupament Regional). I només ha executat un 20% del total de fons europeus als quals hi tenia accés.

A la reunió de presidents autonòmics del mes d'agost de l'any passat celebrada a San Millán de la Cogolla el president del govern espanyol ja va manifestar que l'assignació dels projectes es faria des de Madrid sense cap poder de decisió des dels governs autonòmics. I va desatendre la petició dels estaments més representatius de la societat civil, cambres de comerç i entitats socials, que demanen que sigui una agència independent formada per professionals reconeguts i competents la qui faci l'avaluació i la selecció dels projectes. Si finalment s'acaba encarregant aquesta feina d'avaluació i selecció dels projectes a les gran firmes d'auditoria jo tinc clar que aquestes grans firmes són lluny del que és una Agència Independent com si ho es, per exemple, l'AIREF (L'Autoritat Independent de Responsabilitat Fiscal). Les grans firmes d'auditoria depenen en la seva supervivència dels contractes amb les grans empreses.

Parlem ara de Catalunya i els fons europeus

6.- La Generalitat de Catalunya i els fons europeus *Next Generation*.

A l'octubre de l'any passat 2020 la Generalitat va constituir una Comissió de 13 experts independents i va fer una crida a rebre projectes tant els que poguessin venir de les administracions públiques, com els del sector privat i els dels consorcis públics, privats o mixtes. Aquest comitè d'experts creat per la Generalitat va establir deu objectius que llegeixo a continuació sense que l'ordre sigui de preferència:

1er.- Generar indústries avui inexistents a partir dels excel·lents centres de recerca que s'han creat en el país en les últimes dècades. Uns bons exemples d'aquesta recerca són el disseny del xip europeu i la computació quàntica.

2on.- Transformar el turisme que tenim en un model més productiu capaç de pagar salaris més aproximats a la resta dels sectors productius. Ara els salaris en el turisme i l'hostalatge són un 35% més baixos que la mitjana de l'economia catalana. Recordem que el turisme aporta el 12% del PIB català.

3er.- Transformar la indústria automobilística per produir vehicles elèctrics i autònoms. La notícia recent de Seat de fabricar cotxes elèctrics a Martorell va en aquesta direcció.

4rt.- Transformar el polígon petroquímic de Tarragona adaptant-lo a un nou model allunyat de les energies contaminants.

5è.- Crear una indústria de la fusta que garanteixi la viabilitat dels nostres boscos, avui amenaçats de desaparició a causa del canvi climàtic. Permetin-me dir que l'advocat arenyenc Jordi Salbanyà i Benet ha fet la seva tesi doctoral en aquesta matèria i fa pocs mesos ha estat nomenat membre del Consell de Protecció de la Natura.

6è.- Reduir dràsticament el consum energètic del nostre parc d'habitatges i de l'actual mobilitat urbana.

7è.- Consolidar l'ecosistema català d'iniciatives emprenedores amb idees innovadores - *start-ups* - del sector digital i biomedical que ara ja

és un dels més potents d'Europa. Catalunya destaca en àmbits com la supercomputació, la computació quàntica, l'analítica de dades, la bio-medicina o la genòmica. Hem de consolidar aquestes iniciatives de cara al futur.

8è.- Resoldre el problema endèmic de l'escassetat d'aigua al litoral català. Es pot fer a base d'optimització, dessalinització i reutilització, i ha de permetre no només deixar de partir, sinó retornar cabals al Ter, al Siurana o a l'Ebre, cabals que els necessitem per mantenir l'equilibri ecològic en un moment climàtic que anirà empitjorant.

9è.- Transformar la manera com atenem a les persones en l'àmbit sanitari i de l'ajut social a fi de tenir no només més eficiència sinó també més foment de la dignitat i de la voluntat de les persones.

10è.- Garantir que el català estigui present al món de la intel·ligència artificial. El document del govern espanyol esmenta que sigui només el castellà l'idioma que hi tingui presència.

A data del mes de finals de gener d'enguany la Generalitat ja havia rebut al voltant de mil sol·licituds de les quals se'n varen validar 542 projectes, 444 del sector privat (empreses i centres de recerca) i 98 del sector públic (administracions públiques, empreses públiques, consorcis, cambres de comerç, patronals, etc.). D'aquest total s'han classificat 57 projectes destacats, 27 dels quals s'han considerat emblemàtics. Les propostes emblemàtiques es configuren al voltant del xip europeu; la computació i telecomunicacions quàntiques; l'hidrogen verd; la descarbonització de la mobilitat; l'audiovisual i els videojocs; la bio-economia circular, en particular la de les dejeccions ramaderes; la proteïna alternativa; l'enfortiment dels actuals de recerca i investigació existents als països; la racionalització de l'ús de l'aigua; la transformació digital en tots els àmbits (economia, organització empresarial; vida urbana, etc).

Com vostès poden apreciar les propostes que han arribat a la Generalitat són coincidències amb les línies bàsiques recomanades per els experts i que els he llegit agrupades en 10 punts. La darrera versió publicada del Pla *Next Generation Catalonia* és de data febrer d'enguany. Si no vaig errat l'import dels projectes que s'apleguen en

aquest Pla de la Generalitat ja arribava als 3.000 M€ a finals de gener. Malauradament el govern espanyol s'ha atribuït la decisió exclusiva de tramitar-los o no a Brussel·les. (Només a tall de parèntesi anotar que tant en el document del govern espanyol com en el de la Generalitat no hi figuren amb noms i cognoms les institucions, els grups o les empreses que han presentat projectes per rebre fons *Next Generation*).

Arribats a aquest punt de la conferència voldria remarcar que malgrat la importància que tinguin els fons recuperació de la Unió Europea, quan finalment es concretin, aquesta importància no hauria de fer oblidar el deures que continuen tenint els estats membres en el combat contra aquesta crisi de la Covid-19. És el mateix FMI qui ha recordat aquests deures. En un informe titulat de forma significativa *Des de la vacunació a una recuperació en forma de V* i publicat el mateix dia 14 d'abril quan la UE presentava els fons *Next Generation*, el Fons Monetari Internacional insistia en que mentre l'activitat econòmica no es recupera del tot s'han de mantenir els Erto acompanyats de polítiques actives d'ocupació i d'impuls a la formació professional. Els Erto han permès salvar 86 milions de lloc de treball a 40 països europeus en el pitjor moment de la pandèmia.

Segon el FMI s'ha de continuar amb el ajuts directes a fons perdut a les empreses, sens dubte la major debilitat d'Espanya en aquesta crisi a causa de l'escassetat dels fons destinats per l'Estat a socorre les activitats més afectades.

Finalment, l'informe del FMI posa l'accent en un paquet de mesures fiscals que comprèn transferències addicionals dirigides a les llars més necessitades; la implementació de subsidis per reintegrar més ràpidament el aturats al mercat laboral; crèdits fiscals destinats a facilitar que les empreses realitzin tot l'esforç inversor que siguin capaces, i, una vegada més, mecanismes adequats per facilitar la capitalització d'aquelles empreses viables que necessiten enfortir els recursos propis.

Acabo la conferència amb una reflexió al voltant d'

7.- Un nou contracte social amb els ciutadans que superi el capitalisme de lliure mercat.

L'afirmació segons la qual el capitalisme de mercat és el menys dolent dels sistemes econòmics requereix ésser matisada a fons. De fet, no hi ha un únic model de capitalisme ni un que en sigui l'ideal. Hi ha maneres diferents d'organitzar el capitalisme. Una d'elles, tanmateix, el capitalisme de lliure mercat basat en les teories de les expectatives racionals en un suposat mercat eficient és una doctrina errònia i molt negativa per el teixit social.

El mercat és un mecanisme excepcionalment efectiu per coordinar activitats econòmiques complexes entre nombrosos agents econòmics. L'obtenció de beneficis és una dimensió potent i probablement imprescindible per moure l'economia. Ara bé, tant el mercat com els beneficis poden concretar-se de maneres diferents.

Sabem que el motor del guany dinerari és una motivació poderosa però sabem també que sense límits aquesta defensa absoluta del guany dinerari pot portar a un món en el que l'enriquiment material eximeix als individus i a les empreses d'algunes responsabilitats imprescindibles per a la cura del medi ambient i per la pròpia convivència. Deixar fer sense restriccions a aquesta motivació del guany no és la bona solució ni per a la societat ni per a la mateixa economia. Podem demostrar amb dades empíriques que un mercat lliure sense regulacions adients porta a augmentar la desigualtat, a la precarietat laboral, genera crisis financeres més freqüents i, en el seu resultat final, alenteix el propi creixement econòmic. El treball dels economistes David Hope i Julian Limberg de la London School of Economics (*The economic consequences of major tax cuts for the rich*, 2020) així ho demostra. Ells han estudiat els impactes econòmics de les reduccions d'impostos als més rics al llarg dels últims 50 anys en 18 països i la conclusió és aclaparadora: la renda s'ha concentrat en l'1% més adinerat de la població i la millora en la tributació que els rics han rebut no ha servit per fer créixer el PIB. La teoria de la reducció d'impostos als més adinerats per facilitar la inversió és falsa.

Hem de trobar un bon equilibri entre l'activitat financera i l'economia "real". Una economia productiva moderna no pot existir sense un sector financer adient. Com ens expliquen els manuals d'economia les finances ajuden a salvar el temps que hi ha entre l'acte de la inversió i la recollida dels fruits d'aquesta inversió. Ara bé, amb les "innovacions" financeres de les darreres dècades el sector financer només és eficient a l'hora d'obtenir beneficis a curt termini. I això perjudica greument la inversió a l'economia real. Quan el sector financer creix molt més despesa que el conjunt de l'economia la societat té mala peça al taler.

La Covid-19 ha tornat a posar sobre la taula la conveniència d'organitzar una economia mixta de mercat que combini sector públic i sector privat i que tingui una clara concreció en un ampli i poderós estat del benestar.

Com vostès saben als anys trenta del segle passat l'actuació del govern federal nord-americà del president Roosevelt es va concretar en grans reformes institucionals i en inversions públiques. La inversió pública aleshores es va concretar en la construcció de kilòmetres de carreteres i ferrocarrils, en edificar nous ponts, en edificis per a escoles i hospitals, en parcs públic i en projectes culturals de diversa índole. Ara a l'any 2021 els governs haurien de crear llocs de treballs en els àmbits de la sanitat, l'educació i l'ensenyament universitari; haurien d'incrementar el transport públic; fomentar programes de rehabilitació o construcció d'habitatges socials; establir projectes de canvi climàtic tal i com la transició energètica requereix. Les polítiques públiques haurien de millorar els estàndards educatius a les llars d'infants i, a l'altre extrem de l'edat vital, millorar la cura de les persones de la tercera edat. Els governs haurien d'establir plans adients per remuntar el molt malmès sector de la cultura. En el cas català aquests programes estatals d'ocupació garantida s'haurien d'establir amb la decisiva participació i acord de la Generalitat, dels Ajuntaments i de les entitats supramunicipals.

Ha arribat el moment que els governs es plantegin seriosament la implementació d'una renda bàsica universal si hom vol reduït l'immens dolor de la misèria i evitar, tal vegada, una revolta social dels qui ja no

poden menjar cada dia. La gent no s'estarà a casa quieta contemplant la seva misèria.

He començat la meua conferència indicant que protegir als ciutadans de la desgràcia de la Covid-19 és obligació dels governants. Com ha dit Robert Skidelsky, l'autor que ha escrit la més àmplia biografia sobre John Maynard Keynes, llevat d'una guerra o d'una catàstrofe natural, la falta de feina, no tenir treball dignament remunerat, és la desgràcia més gran que pot caure a la població. Tot el pensament i les idees de Keynes es varen encaminar a fer possible que en el capitalisme dels anys trenta del segle passat els governs concretessin de la millor manera possible la responsabilitat moral de mantenir la plena ocupació. El 22 de juliol de l'any 1944 a la petita ciutat americana de Bretton Woods, a l'estat de New Hampshire, de la mà de Maynard Keynes i de l'americà Harry Dexter White, 44 països varen signar uns acords que varen configurar un nou ordre econòmic i financer internacional.

La sortida de la crisi de la Covid-19 i els formidables reptes que presenten la lluita contra el canvi climàtic i la desprogramació obligatòria de la nefasta hiperglobalització econòmica i financera que vivim, requereixen un acord a nivell global, un nou Bretton Woods verd podríem dir, que posi bases sòlides per a superar la precarietat en el nostre model de vida, precarietat que ha posat en evidència la pandèmia sanitària mundial i que no augura cap bon futur possible a les noves generacions. Les conseqüències del canvi climàtic seran molt pitjor que qualsevol desgràcia que ha viscut la humanitat inclosa aquesta actual pandèmia sanitària. I contra aquesta catàstrofe climàtica no hi haurà cap vacuna per aplicar. Es tracta d'evitar el final de la vida de la humanitat a la Terra. Tots sabem que no hi ha temps a perdre.

Miquel Rubirola Torrent

A Arenys de Mar, 4 de maig de 2021